

Stanowisko
Konwentu Przewodniczących Sejmików Województw Rzeczypospolitej Polskiej
z dnia 9 kwietnia 2026 r.

w sprawie uwzględnienia edukacji regionalnej jako zajęć obowiązkowych
w nowej Podstawie programowej kształcenia ogólnego.

Konwent Przewodniczących Sejmików Województw Rzeczypospolitej Polskiej, zauważa, że w nowej podstawie programowej pojawiają się treści odnoszące się do edukacji regionalnej, w tym do zagadnień związanych z historią lokalną, dziedzictwem kulturowym, tradycją, językiem, gwarą oraz środowiskiem przyrodniczym „małej ojczyzny”. Tego rodzaju zapisy sprzyjają kształtowaniu więzi uczniów z miejscem zamieszkania oraz budowaniu poczucia odpowiedzialności za najbliższe otoczenie. Jednocześnie należy podkreślić, że zaproponowane rozwiązania mają wciąż charakter fragmentaryczny. Edukacja regionalna występuje w nich jako element rozproszony pomiędzy różne przedmioty i etapy kształcenia, bez spójnej struktury programowej oraz gwarancji systematycznej realizacji. Taki model nie pozwala na pełne wykorzystanie potencjału edukacji regionalnej jako narzędzia kształtowania świadomej, zakorzenionej i odpowiedzialnej postawy obywatelskiej.

W kontekście współczesnych wyzwań społecznych, kulturowych i cywilizacyjnych, budowanie silnej, świadomej i zakorzenionej tożsamości lokalnej jest jednym z kluczowych elementów wzmacniania więzi obywateli z państwem. Tożsamość regionalna stanowi naturalny fundament tożsamości narodowej, a jej rozwijanie w sposób systematyczny i kompleksowy powinno być jednym z priorytetów współczesnej szkoły. Poznawanie historii, tradycji, kultury oraz przestrzeni własnej „małej ojczyzny” sprzyja kształtowaniu trwałej więzi z miejscem zamieszkania, regionem oraz wspólnotą narodową. Znajomość lokalnego dziedzictwa kulturowego i historycznego de facto służy także budowaniu miłości do „dużej ojczyzny” – Rzeczypospolitej Polskiej. Im silniejsze jest utożsamienie z małą ojczyzną, tym większe zaangażowanie na rzecz jej rozwoju, a w konsekwencji także na rzecz dobra wspólnego całego państwa. W ten sposób kształtują się postawy odpowiedzialnego, świadomego i autentycznego patriotyzmu. Edukacja regionalna sprzyja również rozwijaniu poczucia odpowiedzialności za własne otoczenie, uczy szacunku dla dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz wspiera aktywność obywatelską. Poznawanie historii, tradycji i miejsc regionu sprzyja integracji społecznej, budowaniu kapitału społecznego oraz odpowiedzialności za rozwój lokalnych wspólnot.

Zwracamy uwagę, że problem ograniczonego dostępu do systemowo zorganizowanej edukacji regionalnej jest znany od wielu lat. W wielu województwach podejmowane są inicjatywy na rzecz jej wzmocnienia, realizowane w formie projektów, programów lokalnych oraz zajęć fakultatywnych. Przykładem jest funkcjonowanie przedmiotu edukacja regionalna jako przedmiotu nieobowiązkowego w wybranych placówkach oświatowych w województwie śląskim, m.in. w Rybniku, gdzie zajęcia te są finansowane z budżetu miasta. Rozwiązania te potwierdzają duże zainteresowanie uczniów i rodziców tematyką regionalną oraz skuteczność takiej formy kształcenia. Jednocześnie ich lokalny i fakultatywny charakter powoduje nierówny dostęp uczniów do tego typu edukacji w skali kraju. Jednocześnie już w 2016 r. Sejmik Województwa Śląskiego przyjął rezolucję wskazującą na potrzebę wprowadzenia edukacji regionalnej do podstawy programowej, podkreślając rolę szkoły w kształtowaniu odpowiedzialności obywatelskiej oraz poczucia zakorzenienia. Wyniki badań prowadzonych w regionie wskazują na niski poziom znajomości historii i dziedzictwa własnego

regionu wśród uczniów, co jednoznacznie potwierdza konieczność systemowego wzmocnienia i uporządkowania edukacji regionalnej w polskim systemie oświaty.

Edukacja regionalna w obecnym systemie oświaty posiada jednak znaczący potencjał rozwojowy. Może ona stanowić proces uczenia o lokalnej historii, kulturze i tradycjach, którego celem jest budowanie tożsamości, poczucia przynależności oraz więzi społecznych, a także przygotowanie uczniów do świadomego i aktywnego udziału w życiu społeczności lokalnej. W praktyce szkolnej bardzo często realizowana jest jako projekt międzyprzedmiotowy najczęściej jako element integrujący wiedzę o „małej ojczyźnie” w ramach różnych przedmiotów szkolnych, takich jak geografia, historia, edukacja obywatelska, język polski, muzyka, plastyka czy edukacja wczesnoszkolna, a nie jako odrębny obowiązkowy przedmiot, choć zdarzają się także inicjatywy lokalne czyniące z niej formalny element programu nauczania. Edukacja regionalna rozwija kreatywność uczniów, wzmacnia świadomość kulturową i obywatelską oraz pozwala wykorzystywać zasoby regionu – takie jak muzea, instytucje kultury, miejsca pamięci czy lokalne dziedzictwo historyczne i przyrodnicze – jako naturalne środowisko procesu dydaktycznego. Jako dodatkowy „przedmiot” lub blok tematyczny jest on rzadko wdrażany przez organy prowadzące szkoły. Najczęściej realizowany jest w formule międzyprzedmiotowych projektów edukacyjnych, ścieżek tematycznych lub projektów środowiskowych, często we współpracy z uczelniami wyższymi, instytucjami kultury, organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami wspierającymi rozwój edukacji regionalnej.

Mając powyższe na uwadze, **apelujemy do Ministerstwa Edukacji Narodowej o wprowadzenie edukacji regionalnej w formie obowiązkowych zajęć na każdym etapie kształcenia.** Postulat wprowadzenia tego przedmiotu w formie obowiązkowej wiąże się również z oczekiwaniem aktywnego udziału samorządów województw w jego tworzeniu i realizacji. W szczególności postulujemy, aby programy nauczania edukacji regionalnej były opracowywane w porozumieniu z samorządami województw, z uwzględnieniem specyfiki historycznej, kulturowej i społecznej poszczególnych regionów. Jednocześnie wskazujemy na konieczność opracowywania podręczników oraz materiałów dydaktycznych na poziomie samorządów województw, we współpracy z ekspertami, środowiskami naukowymi, instytucjami kultury oraz praktykami edukacji. Takie rozwiązanie zapewni wysoką jakość merytoryczną, adekwatność regionalną oraz spójność procesu nauczania. Kompleksowe i systemowe ujęcie edukacji regionalnej w formie obowiązkowego przedmiotu, realizowanego we współpracy z samorządami województw, pozwoli na skuteczne i równomierne kształtowanie świadomości regionalnej uczniów w całej Polsce. Wierzymy, że takie rozwiązanie przyniesie wymierne korzyści zarówno regionom, jak i całemu państwu, wzmacniając więzi społeczne, budując odpowiedzialność obywatelską oraz promując bogactwo i różnorodność kulturową wszystkich regionów Rzeczypospolitej Polskiej.